

451581

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IX

No. 29

15

IULIE

1928

În acest număr: *Ideia de ordine* de I. Agârbiceanu; *Lumină vie*, poezie de Adrian Maniu; *Generația mediocră* de Alexandru Hodoș; *O politică anglofilă* de Oct. C. Tăslăuanu; *Între fișe și contribuabili* de P. Nemoianu; *Problema stabilizării* de Artur Holban; *Un prefect bine crescut* de Anton Nour; *Gazeta rimată*: *Dileme de vacanță* de Ion Pașubă; *Însemnări*: *Monopolul guvernării*, *Sovietul palavrelor*, *Dela biofobie la confesionalism*, *Sabotarea împrumutului*, *Premiile naționale pentru literatură*, *Un nou teatru la Cluj*.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. N. IORGA No. 2

: UN EXEMPLAR 10 lei

Țara Noastră

Ideia de ordine

De zece ani, omenirea se străduiește să reclădească în lume ordinea, prăbușită ca idee, ca sentiment, ca agent viu al activității particulare sau publice, prin războiul mondial. Mecanismul vieții omenești seamănă cu acela al unei mașinării, simple sau complicate după cum a eșit din gândul tehnicianului. E de-ajuns să sară un șurub, să nu funcționeze o roțiță din întreg complexul, pentru ca mașina să nu mai lucreze, sau să lucreze prost. Când îi lipsesc părți esențiale și e forțată să umble, se distruge singură. Și nu există altă soluție pentru a o face productivă, decât suplinirea părților ce lipsesc, și așezarea cu chibzuială a fiecărei părți constitutive la locul ei.

Constrângerea aburului, a benzinei, a curentului electric, — a puterii motrice, — nu are nici un înțeles, ba e chiar primejdioasă, dacă mașina nu e în ordine. Când se spune cuvântul plin de greutate și de răspundere: „Gata!“ — el presupune o conștiințioasă cercetare a mașinei pentru a se vedea dacă toate lucrurile din ea sunt la locul lor, — dacă e în ordine.

Pentru că, în esență, ordine înseamnă: a pune și a ține fiecare lucru la locul său, pentru care e făcut, unde poate acționa după natura lui.

Societatea omenească, popoarele, omenirea, nu poate trăi într-o continuă anarhie, adică în lipsa de ordine. Sunt idei conducătoare, sentimente, principii, câștigate cu greu în cursul evoluției vieții omenești, cari s'au cristalizat în legi generale, după cari se conduce viața omenească, și fără observarea cărora această viață este imposibilă.

De câteori sare vr'un șurub, de câteori e primejduită una din legile organice, — recunoscute organice prin consensul general, — ale vieții sociale, naționale, sau internaționale, oamenii sar în apărare, să pună la loc șurubul, să reconstruiască ceea ce s'a pierdut, să întărească ceea ce s'a pierdut, să întărească ce e primejduit. Dar, prin

nici un atentat particular sau de clasă, ordinea stabilită în viața omenească nu e așa de primejduită ca prin războiu. Războiul e o totală răsturnare a acestei ordini. E ca și când mașina ar face explozie.

Bunurile etice fundamentale, cari creiază ordinea în viața umană, sunt răsturnate. Nimic nu mai rămâne la locul lui: nici lege, nici drept, nici iubire, nici milă, nici concepție de viață, nici conștiință, nici autoritate. Instinctul conservării materiale, însoțit de cohorta tuturor instinctelor primare, izbucnește distrugător din adâncurile unde l-au alungat milenii de năzuinți superioare omenești.

Scoaterea prin atentat, cu sila, a omului din cele omenești ale sale, și constrângerea lui la distrugerea ordinii stabilite, e actul cel mai antiuman, cel mai distrugător de valori etice omenești. Urmările războiului se resimt departe după încheierea lui în sălbătăcirea morăvurilor pe de-o parte, cu deosebire în clătinarea ideii de ordine, de legalitate, de dreptate, iar pe de altă parte în năzuința de-a recăștiga pentru societate, pentru singuratici, aceste bunuri pierdute sau eșite foarte anemiate din război.

După fiecare mare răsturnare prin război, urmează convulsivunile restabilirii păcii, care nu se naște nici odată prin simpla iscălire a tratatelor. Năzuințele de-a restabili și a întări pacea nu se pot manifesta decât prin acele ale restabilirii ordinii, naționale sau internaționale.

Pacea este ordinea restabilită, continuitatea acestei ordini, a acestei repuneri a fiecărui lucru la locul său. Atât viața națională de stat, cât și cea internațională, între state, sau viața socială, nu poate prospera, după o răsturnare generală, fără această repunere a fiecărui lucru la locul său. În cazul dat: restaurarea ideilor fundamentale, fără de cari viața în societate restrânsă, sau amplă, nu poate exista.

Când patru ani în șir, cele câteva principii cristalizate ca și în legi, cari cârmuiau viața internațională, au ajuns simple „petece de hârtie“, — cuprinse în forma concretă a tratatelor, — când dreptul și legea, proprietatea, și mai ales bunul suprem al omului, viața, au ajuns prada celui mai tare, mai bine înarmat sau mai sălbatic, — este ușor de înțeles lupta ce se dă de zece ani pentru eșirea din barbarie, din anarhie, pentru reclădirea ordinii în lume.

* * *

Nu e numai un ideal al generației noi restabilirea în drepturile ei a ideii de ordine, cum s'a accentuat la noi pentru a caracteriza tânăra generație, ci un ideal comun, al tinerilor ca și al oamenilor maturi. Dacă el e mai caracteristic pentru generația nouă, mai accentuat, explicarea e una singură: tinerii au mai mult de trăit, și, instinctiv simt că fără reîncrețățenirea ideii de ordine și de autoritate viața lor va fi un iad. Dar adevărul acesta îl simt și oamenii maturi, și chiar cei alunecați pe povârnișul vieții. Și dacă aceștia din urmă nu sunt așa de mult impresionați gândindu-se la o viață lungă de anarhie, cum ei dețin de obicei bunurile materiale ale vieții sunt impresionați de primejdia pierderii acestor bunuri, în lipsa de ordine.

De aceea ei, adeseori, combat mai vehement chiar decât tinerii pentru restabilirea ordinii după războiu.

Opera aceasta, pentru viața internațională, năzuiește să o facă de zece ani Societatea Națiunilor. Scopul ei principal de a pacifica lumea, de a păstra pacea, e identic cu restabilirea ordinii internaționale. Și cum această ordine, prin dreptul internațional, prin tratatele de aceeași natură, s'a dovedit insuficientă pentru împiedecarea războiului, Societatea Națiunilor a lărgit principiile acestei ordini, și încearcă să le completeze din an în an.

Năzuința poate să fie urmată de o nouă prăbușire. Firesc, just, simplu, refacerea ordinii internaționale trebuie întemeiată pe un singur criteriu, așa cum trebuie procedat la restabilirea oricărei ordini: punerea fiecărui lucru la locul său. În cazul dat: respectarea dreptului oricărui popor în aranjarea intereselor lui, cari vin a fi judecate în Societatea Națiunilor.

Dar, va recunoaște oricine, că și în sânul acestei înalte instituții umanitare se adeverește încă, adeseori, proverbul... turcesc: „Interesul poartă fesul”. Cu deosebire interesul marilor națiuni!

Și, nepunându-se fiecare principiu la locul lui, strâmb interpretat, desigur, că ordinea internațională se poate încă prăbuși. Principiile, când nu sunt lăsate la locul lor, când nu pot crește, nu pot rodi, se revoltă, întocmai cum nu poți susține o piatră fără de razim, în văzduh.

Se caută pacea prin restabilirea ordinii, dar adeseori se abuzează primejdios, în viața internațională, de ideea păcii.

Dar se abuzează de ea și mai mult, după războiu, în singuraticile țări, în viața socială și politică, în viața națională.

Pornind și în viața națională dela ideea necesității păcii interne, manifestată în mod firesc în ordine, toate formele de guvernământ, democratice sau dictatoriale, absolutiste, alunecă în aceeași greșală: că ordinea poate fi restabilită la poruncă, fie la porunca dictatorului, fie la porunca națiunii, a poporului; că autoritatea, în materie de ordine internă o dă prestigiul unuia tare, sau al voinței populare.

Dar, este evident că ordinea internă, continuitatea ei echivalentă cu pacea, nu o poate da decât aceeași măsură, care restabilește ori ce ordine: punerea fie cărui lucru la locul său, așa cum așezi fiecare roțiță și șurub la locul său într'un mecanism tehnic. Resorturile sufletesti, cari conduc societatea omenească, au ajuns să-și aibă mecanismul lor, în manifestarea vieții individuale, sociale, sau colective de stat. Dacă acest mecanism a fost distrus, sau numai turburat prin cataclismul războiului, el trebuie refăcut.

„A da Cezarului ce este al Cezarului, și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu”, e întâiul pas către readucerea ideii de ordine într'o țară.

A da poporului, cetățenilor, ce este al cetățenilor, și autorității ce este al ei, e al doilea pas.

A pune pe fiecare om la locul lui, al treilea. A apăra dreptul și legea, a pedepsi nedreptatea, al patrulea pas. Și așa mai departe.

Sau, într'o singură concluzie: a da posibilitatea de manifestare, de muncă și de creație tuturor factorilor psihici cari, de milenii, constituiesc mecanismul sănătos al vieții sociale sau naționale. Opera de reclădire, adeseori, trebuie începută prin acte de curățire a terenului: îndepărtarea factorilor psihici corupți, deteriorați, cari sunt roțițe stricate în organismul social.

Câtă vreme munca se răsplătește cu sărăcie, supunerea cu impilare, respectul legii cu ilegalitate, obrăznicia cu admirație, meritul cu dispreț și izolare, etc. ordinea nu poate fi restabilită într'o țară, și nici pacea rodnică, — fie că această anomalie pornește dela voința unui dictator, sau dela voința poporului. Ordinea întemeiată pe astfel de realități, e numai la aparență. Mașinăria umblă, face larmă, dar nu produce nimic, și în fiecare clipă e gata să sară din fățâni. Astfel de ordine poate fi temută, dar nu e respectată, și nu naște niciodată autoritatea.

Arborele crește din pământ, din soare, din lumină, din umiditate. Zadarnic ai vrea să-l crești cu rădăcinile în vânt.

În cele materiale ale sale, omul crește după legile vieții organice. Hrănește-l cu piatră, dacă poți! În cele sufletești, — a căror manifestare e viața socială, națională, — își are deasemenea rânduiala lui. Dacă aceasta nu o lași, ori nu o repui la locul ei, în cadrele ei firești, zadarnică e orice năzuință și vorbărie! Nici ordine nici pace nu va fi.

I. AGĂRBICEANU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Lumină vie

Au fost aruncate coji de ou în râu
Să vestească blajinilor, subt pământ, Invierea.
A început să cânte ciocârlia 'n grâu,
S'a risipit în lumină făcerea.

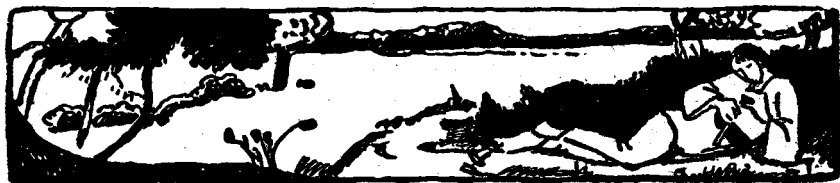
Numai un cârd de copii, bocind,
Duc spre fântâni păpușa de lut,
Plângând pe împăratul, zeu necunoscut,
In descântece, cari sfârșesc chiuind.

Pe arături proaspete picături de cer:
Pălcurile nesfârșite de albăstrele.
Sus, departe, au venit rândunele,
Jos, paianjeni mari, își târăsc grapele de fier.

Iar soarele, din ce în ce mai dogoritor,
Dezmeardă pământul greu, care naște
Din frunze putrede și glodul iernilor,
In sunetul clopotului de Paște.

Și numai împăratul îngropat de copii
Se odihnește lângă blajini pentru veșnicie.

ADRIAN MANIU

Generația mediocră

Critici severi s'au apucat să facă în România procesul generației noi.

N'ar fi nici o mirare, dacă judecata s'ar rosti dela înălțimea unei vechi experiențe de viață, din partea vreunui cărturar bătrân și cârcotaș, nemulțumit cu desfășurarea cugetului vremii și convins că apăra o scumpă moștenire împotriva unor nepricepuși copii risipitori. Arareori, o epocă în agonie a consimțit să proclame biruința nerăbdătorilor ei urmași. Speța acelor *laudator temporis acti*, despre care pomenește scriitorul latin, nu s'a stins încă. În ea trăiește rezistența, cu care fiecă frântură de secol predispusă spre anchilozare se împotrivesc tendințelor de învoire, pornite din gândul cutezător al tinereții. Concepția noastră despre viață și despre lume, credințele noastre despre adevăr și despre frumos sunt într'o neconținută prefacere. Nu numai veacurile nu seamănă unele cu altele, dar și anii, câteodată, se deosebesc între ei.

În scoarța pământului, pe care am prins noi înși-ne adânci rădăcini, (în așteptarea aeroplanului-rachetă, care să ne asvârle spre alte planete) se petrec, deobicei, schimbări încete, îndeplinite pe nesimțite; dar intervin și prăbușiri brusce, cari seceră mii de vieți și distrug tihnite așezări ale civilizației, modificând în întregime, nu numai aspectul exterior, dar chiar structura intimă a unor regiuni întinse. Natura omenească a cunoscut și ea, la rândul ei, curgerea egală a evoluției liniștite, după cum a simțit, din când în când, zguduirea profundă a cutremurului, care se pornește s'o răscolească din temelii. Până și medicina s'a deprins să întrebuițeze, pentru repararea țesuturilor vii, fie tratamentul leacurilor administrate cu răbdare, fie colaborarea decisivă a bisturiului tranșant.

Ar fi foarte firesc, dacă reproșurile împotriva generației noi ar porni din rândurile celor, cari nu sunt dispuși să priceapă taina acestor legi ale firii. Din partea celor, cari nu consimt să lase torța aproape stinsă din mâna lor ostenită. Dar lucrurile se prezintă altfel. Spre surprinderea noastră, generația nouă își redactează ea însăși acțiunea ei de acuzare. Ea singură se învinovățește de mediocritate. Se

simte slabă și șovăitoare, știe, că ar avea o misiune de îndeplinit, și recunoaște că tânjește în inacțiune. Ar trebui, mai de grabă, să se creadă nedreptățită și să se revolte; să-și prefindă cu încăpățănare locul la care râvnește; să și-l cuceroască, în cele din urmă, dacă nu se poate altfel, așa cum se cuceresc toate drepturile subț soare: chiar dreptul la viață...

Nici vorbă despre așa ceva! Generația nouă s'a oprit în drum să-și examineze cusururile, să-și cântărească lipsurile, să-și judece greșelile, și, ceea ce e mai grav decât orice, să se osândească singură. Abia dacă se mai ridică, ici colo, câte-un glas care încearcă o autojustificare, demonstrând cu argumente întortochiate, *in abstracto*, că nu orice generație nouă e datoare să reprezinte numai decât, pe răbojul civilizației, o spiritualitate efectiv nouă. Sunt generații, cari își pot permite luxul unei eschivări dela datoria contractată față de ele înși-le. Generații absente; generații atone; generații de prisos. Generații, cari primesc totul fără să dea în schimb nimic. Generații sterpe, a căror contribuție la zestrea umanității rămâne nulă. Generații lipsite de originalitate, a căror pecete nu se întipărește nicăeri, cum nu lasă peștii nicio urmă în valurile apei...

Orice generație ar fi îndreptățită să invoace asemenea argumente, afară de aceea, care a văzut închegându-se subț ochii ei noua hartă a lumii. La astfel de răspântii hotărâtoare, finerețea a avut totdeauna partea leului. Toți conducătorii Revoluției Franceze au fost oameni fineri. Robespierre și-a sfârșit pe eșafod sângeroasa sa carieră politică la vârsta de 36 ani, iar generalul Bonaparte stăpânea Franța la 30 ani. Tineri au fost și eroii redșteptării noastre naționale. Tudor Vladimirescu, idolul pandurilor dela 1821; comisarul Ionică Tăutu, sufletul cărvunurilor moldoveni; Ion C. Brătianu tribunul dela 1848; Avram Iancu, învingătorul lui Hatvany în Munții Apuseni; toți deschizătorii de drumuri și cuceritorii de glorie pe seama neamului lor au fost din generația nouă a vremii de atunci. Au fost oameni în plină vigoare, la tâmplile cărora nu se ivise încă niciun fir de argint, în mințea cărora încolțeau cele mai generoase planuri, în vinele cărora fierbea dorința celor mai cutezătoare fapte.

Pentru ce ne-am găsi, astăzi, în fața unui fineret atât de desorientat? Pentru ce atâtă descurajare în privirile lui? Pentru ce atâtă lipsă de încredere în propriul lui destin? După frământările prin care am trecut, după durerile pe cari le-am îndurat, după bucuriile din cari ne-am înfruptat, altfel ar fi fost normal să se întâmple.

În vara anului 1914, trupul, în aparență sănătos, al Europei, a fost trântit, fără veste, pe masa de operație. Cu un an înainte, venerabilul Continent mai suferise, ce-i drept, o mică intervenție chirurgicală în Balcani, dar doctorii cei pricepuți ai Apusului se mângâiau cu speranța, că răul va putea să fie localizat. Zadarnică iluzie! După o altă trecere de doi ani, pacientul sângera din toate închieturile, întrebându-se pe patul său de suferință, cu multă îndoială, dacă felcerii au ales, cu adevărat, mijlocul cel mai bun pentru însănătoșirea sa.

Cei mai mulți dintre noi au crezut cu încăpățănare în prefăcerea cea mare, plătită cu prețul mizeriei și al morții, care asemenea unui uriaș incendiu, avea să distrugă insalubrul edificiu politic european, între zidurile cărui, noi românii, ne simțeam ca în cuprinsul unei temnițe obscure. Erupția distrugătoare a vulcanului se pornise. Pe lava lui, fierbinte încă, ne pregăteam să ne clădim casa luminoasă și încăpătoare a visurilor noastre seculare... În tranșeele, unde ne rumegam pornirea noastră de răzvrățiți a inedreplății, pândeam dărâmarea Bastiliei austro-maghiare. Nu eram ostașii cuceririlor preparate cu sânge rece, justificate de pretextul searbăd al asuprașii civilizatoare; eram strănepoții lui Hoția, porniți să ne descătușăm din întunericul robiei. Eram, într'un cuvânt, cei mai autentici *revoluționari*. Așteptam cutremurul tuturor alcătuirilor învechite; lichidarea tuturor epavelor feudale; decapitarea tuturor tiraniilor. Pregăteam o altă proclamație: a drepturilor națiunilor. Urmăream cu revolta în inimi ruina imperiilor impilatoare; voiam zguduirea lumii din temelii; ne trebuia răsturnarea definitivă a mult lăudatului echilibru al diplomaților. Alminteri, nu putea să triumfe ideologia cea nouă; altfel n'am fi reușit să ne ajungem ținta.

Vreme de patru ani, bărbații tineri ai Europei au jucat hora morții de-alungul câmpurilor de luptă. Altoși ca niște ramuri crude pe pereții șanțurilor nesfârșite; bătuți de arșița nemiloasă a zilelor de vară; îngropați până la glezne în noroiul rece al nopților de toamnă târzie; cu carnea mușcată de sfărâmurile obuzelor inamice; în tăcerea lugubră a unui adăpost de bârne sau în odaia simplă a unui spital de campanie, acești eroi obscuri ai celui mai cumplit război dintre câte e cunoscut vreodată istoria se consolau cu gândul, că sacrificiul lor nu e zadarnic. Toți sperau într'o purificare a societății omenești; toți visau o lume mai bună; toți se socoteau mucenicii unei religii noi. Fiecare, dintre cei cari părăsiseră liniștea fihnită a căminului ca să-și risce pielea pentru fericirea de mâine a patriei, nădăjduia să supraviețuiască groaznicelor primejdii, ca să se bucure în voie de binefacerile biruinței răvnite.

Cu cât încercările războiului erau mai grele, cu atât ceream mai mult viitorului. Noi, cari ne strănsesem, în iarna anului 1916, flămânzi și goi, în mica cetate de pământ a Moldovei, soldați fără noroc al loialului Rege Ferdinand, ne aducem bine aminte, cu câtă îndărărire invocam ceasul răfuielilor definitive. Covârșiți de număr; cu trei sferturi din țară în mâna dușmanului; secerăți de boală; adunându-ne anevoie puterile risipite; brațele noastre erau crispate pe arme, gata de o supremă sforțare, iar inimile noastre băteau nerăbdătoare, în așteptarea atacului. Numai mulțumită acestui dispoziți sufletesti combative au fost cu puțință, în vara anului următor, fulgerătoare ofensivă dela Mărăști și rezistența făcătoare de minuni dela Mărășești.

Dar cine ne-a dat aceste două victorii glorioase, dacă nu încordarea de energie a tinereții? Ce putere misterioasă ne-a aruncat cu pieptul gol înaintea gloanțelor ucigătoare, dacă nu credința în lumea

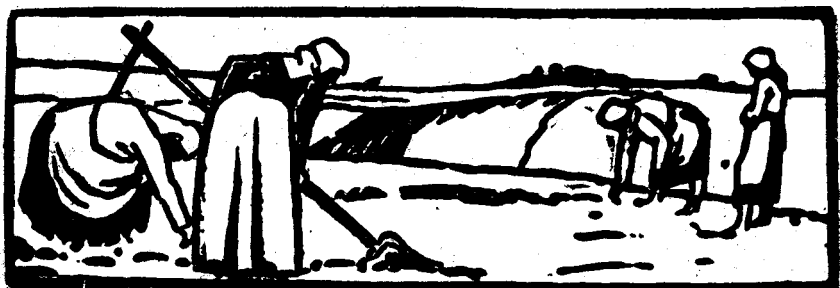
cea nouă, care avea să se nască? Cu ce împărtașanie au murit camarazii noștri de pe front, dacă nu cu gândul la România visurilor lor, a cărei realitate ni se pare astăzi criticabilă, dar care era atunci, în frigidurile neprevăzutului, o îmbătătoare viziune? Cu ce ne-am înapoiat acasă, cei cari ne-am mai înapoiat, dacă nu cu voința hotărâtă de a purta mai departe, în cuprinsul țării mărite, pe toate tărâmurile activității publice, făclia călăuzitoare, a unei reforme morale, în numele căreia le îndurasem pe toate?

Atât să se fi ales din frumoasele noastre planuri? Stăm, la o parte, cu brațele încrucișate, cu capul zăpăcit de doctrine contradictorii, și nu ne găsim nicio utilitate?... A fost un efort peste puterile noastre și ne-am istovit, ca un arbore tânăr, uscat înainte de a rodi? Ne e gura amară după beția sărbătoarei? Ne surpăm cu anticipație, ca arcul de triumf dela Șoșea? Suntem, iubiți prieteni, o generație mahmură? Nu ne-am priceput să oferim altceva, decât o contribuție da-daistă în literatură, un nou contingent de agenți electorali pentru uzul partidelor politice, și mai multe geamuri sparte în numele unei mișcări de apărare a rasei?

Nu, noi nu putem crede în acest destin mediocru. Cu toate erorile sale numeroase, cu toată lipsa de orientare de care suferă, fierberea recentă a fineretului nostru universitar indică un viu simțământ românesc, o conștiință sigură a primejdiilor cari ne mai stau înaintea, un instinct prețios al căii drepte, la capătul căreia poporul nostru minunat va găsi deslegarea fericită a desăvârșirii sale spirituale. Această cale e aceea a *ideii naționale*. Generația cea nouă va trebui să se devoteze ei, s'o slujească cu patima unui combatant din linia întâia, fără reticențe și fără compromisuri. Ea va găsi, astfel, deplina ei justificare pe care pare că n'o găsește aiurea.

Suntem convinși, că descurajarea manifestată de câțiva comentatori amărați nu izvorăște decât dela suprafață. În adâncime, așteaptă forțe proaspete, pe cari otrava decepției nu le-a atins. Inimi, cari mai sunt în stare să poarte o credință. Brațe, cari sunt gata să înalțe un steag pe de-asupra capetelor. Ceeace mai lipsește încă, poate, e disciplina rândurilor răzlețe și ținta clară înaintea ochilor. În ziua când se va găsi cineva să le dea și pe acestea fineretului nostru, osânda va fi ridicată...

ALEXANDRU HODOȘ

O politică anglofilă

Când a luat d. N. Titulescu conducerea departamentului Afacerilor străine, ne-am așteptat la o expunere a politicii mondiale de astăzi și la o fixare a politicii externe a României în cadrele largi ale frământărilor și conflictelor de pe globul pământesc.

Dacă n'ar fi venit din Londra, din centrul politicii mondiale, firește, că nu ne-am fi făcut nici o iluzie despre ceea ce trebuie să vrea și trebuie să poată realiza noul ministru al Afacerilor străine.

Calea bătătorită până atunci în România întregită a fost mai mult o lipsă de ațitudine sufletească în treburile din afară ale țării și o lipsă de îndrăzneală de a tăia drumuri noi, ce duc la cuceriri și la izbânzi.

D. general Averescu rupsesse tradiția și inaugurase, cu mâini sigure, o apropiere de Italia și de Germania. Și d. general Averescu mai desfundase și alte drumuri mai spinoase, pe cari d. N. Titulescu avea să le continue.

D. N. Titulescu, strălucitorul titular al departamentului Afacerilor străine, n'a făcut nici o expunere programatică. A făcut. Credeam că avea alte socoteli. De aceea am așteptat.

* * *

Într'un vechiu articol al nostru spuneam: „În epoca de consolidare și de organizare a statului român, calea ce ne poate mântui e cea care duce, prin Constantinopol, la Londra, fără a ocoli Parisul și Roma”. (21 Febr. 1923).

În altă serie de articole am arătat cum politica britanică se străduiește să smulgă Germania din brațele Rusiei. Pactul dela Locarno a încununat cu succese reale politica Mării Britanii. Germania a

intrat în Liga Națiunilor și în sfera de influență a finanței anglo-saxone. După aceste succese, Anglia a îndepărtat și Italia de Rusia, deschizând noi perspective de cuceriri imperialismului fascist. Pentru moment, aruncase, însă, Turcia în brațele Rusiei, care a reușit să tulbure o clipă liniștea leului britanic cu chestiunea Irakului.

Lupta cea mare dintre Rusia și Anglia se angajase violent în Asia. Toate măsurile luate de Anglia erau în vederea acestei lupte, care abia începuse.

Anglia a rupt pe față re-așiunile cu Rusia bolșevică. A isbutit să o alunge din China și să dărâme opera ei de propagandă în Asia. Anglia organiza frontul antibolșevic. Recunoașterea Basarabiei de către Italia se datorește, debunăscamă, și acestor calcule și influențe britanice, cari s'au întâlnit cu intențiile guvernului român de-atunci. Din Marea Baltică până în Marea Mediterană orientală și până în Caucaz, politica britanică a încercat să închege un front unic împotriva Rusiei.

Ne întrebam: dl N. Titulescu, care venea din Londra, va lura oare pentru întărirea acestui front în România?

Un Locarno oriental, care ar fi cuprins eventual și Asia minoră, ar fi netezit diferendele dintre statele balcanice și cele ale Europei dunărene. Un ministru român, plin de inițiativă și de energie, ar fi găsit în politica britanică un sprijin pentru realizarea acestui bloc de state, care ar fi servit planurile ei în Europa orientală și în Asia apuseană.

D. N. Titulescu era chemat să întrecă pe maestrul său Take Ionescu, evoluând dela Mica Înțelegere la pactul de arbitraj al statelor Orientului. După ce s'a tămăduit de rana optanților unguri, credeam că poate va îndrăzni să-și întindă aripile și spre aceste orizonturi.

Ne surprinde, însă, cu un concediu.

* * *

Prietenia anglo-română n'a prea fost cultivată oficial de statul nostru. N'a ieșit din cadrele convenționale, fiindcă, până de curând, ne credeam grozavi „prin noi înșine“.

Cea dintâi condiție a unei bune și statornice prietenii sunt legăturile economice. Dacă dela început am fi inaugurat o politică de apropiere cu Anglia, întemeiată pe interese de ordin economic, situația noastră ar fi alta. Sfatul, experiența și sprijinul Angliei ne-ar fi ferit de crizele ce ne-au secătuit puterile dela întregirea hotarelor.

O politică alături de Marea Britanie, de stăpâna lumii, e singura politică de realități a României!

E singura politică ce poate deschide țării și neamului nostru perspective mondiale și un rol conducător în Europa răsăriteană.

Dl deputat național-tărănist Gh. Popp e pentru o *politică slavofilă*. Argumentele ce le aduce pentru încadrarea noastră într'o confederație slavă sunt cunoscute din proiectele panslaviștilor și a neoslaviștilor. Se pare, că d. Gh. Popp nu e pe deplin informat asupra

fazelor mișcării *panslave*, care nu e o „gogoriță“, ci o realitate cu întinse ramificații de propagandă.

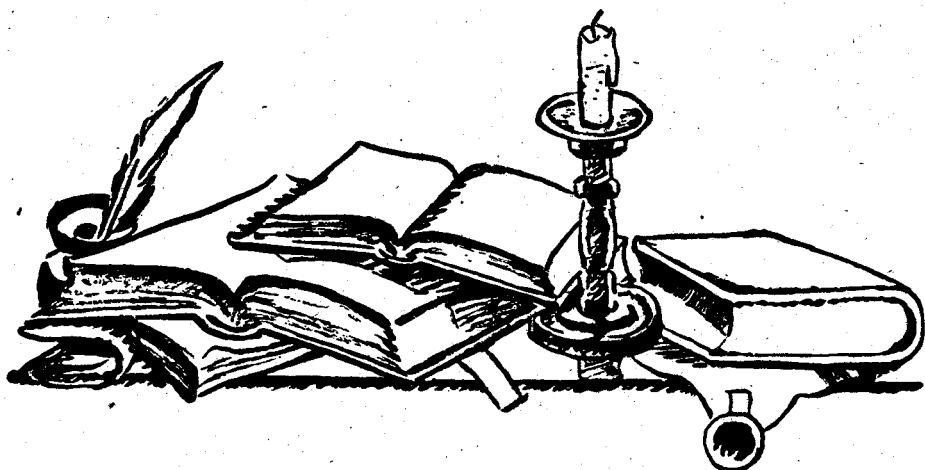
Faptul că siguranța și viitorul statului român se rezimă, azi, în bună parte, pe un sistem de alianțe cu trei popoare slave, nu trebuie să ne abată dela aspirațiile noastre. Sistemul de alianțe actual va dura până în clipa când Rusia va reinvia ca mare putere burgheză. O Rusie nouă va schimba întreaga configurație a diplomației mondiale. O singură rivală a ei va rămânea cu certitudine în picioare: Marea-Britanie.

Nu văd ce-am câștiga inaugurând pe față o politică slavofilă. Ar fi o chestiune de timp să ne contopim, de voie sau nevoie, în uriașa împărăție slavă.

Marea-Britanie e' singura, care ne-ar putea asigura existența națională și un rol de frunte la porțile Orientului.

OCT. C. TĂSLĂUANU

Intre fisc și contribuabili

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Una din cauzele cari întrețin surescitarea spiritelor în țară, dar mai cu seamă în Ardeal și Banat, este și modul inutil brutal de a fi al organelor noastre administrative. Ce deosebire merită această calificare organelor noastre fiscale, cari nu odată trec în zelul lor de măsura îngăduită, provocând reacțiuni, cari nicidecum nu sunt potrivite cu principiile de consolidare ale unei țări.

Cercetând mai de aproape această chestiune, am ajuns la convingerea, că două sunt cauzele cari o promovează: una provine din viciile oamenilor și alta din viciile organelor ale instituției fiscale însăși.

Cât privește pe cea dintâi, puține obiecțiuni sunt de făcut. Brutalitatea, izvorâtă din capul oamenilor încredințați cu salvagardarea intereselor fiscale ale statului, se bazează pe un sentiment care în nicio împrejurare a vieții nu este de vreun folos: pe totala lipsă de încredere. Organele fiscale nu văd împrejurul lor decât chiulangii, cari caută să înșele statul pe toate căile; ele nu văd decât cetățeni lipsiți de orice simț al datoriei, cari își ascund veniturile, cari refuză să-și plătească impozitele, etc. etc. Această idee preconcepută le face apoi ca să nu se prezinte, în materie de percepere a impozitelor, decât în postura ultimei energii, aplicând paragrafuli cei mai drastici din legea de urmărire, care nici altfel nu este un monument de indulgență și înțelepciune administrativă. O știm aceasta cu toții din proprie experiență. De câte ori statul a avut de revendicat ceva dela

mijne, niciodată nu mi-a trimis somația prevăzută de legea cu care ne dușmănește, ci totdeauna contactul nostru s'a inaugurat prin procesul verbal de sechestrul și apoi publicațiunea de vânzare, adică printr'un act și ilegal și jignitor, față de care este cu neputință să nu reacționezi. Procedul acesta provine dintr'o profundă eroare psihologică a organelor fiscale, necodificată încă, și care se poate înlătura printr'o simplă circulară a ministrului de Finanțe. Din acest motiv nici nu mai zăboviți aci, ci vom trece la greșelile organice, codificate, și cari vor fi mai greu de înlăturat.

Răul cel mai mare zace în faptul, că operațiunile impunerii fiscale nu sunt separate de acele ale judecării litigiilor de asemenea natură. Subt acest raport, însăși principiile Constituției sunt violate, căci acestea impun categoric separarea actelor administrative de cele judecătorești. Constituțional și drept ar fi, ca impunerea făcută de fisc să fie judecată de instanțe independente, neinfluențate de nimeni și înaintea cărora să apară, ca părți, cu drept egale, fiscul și contribuabilul. Dar la noi nu așa se întâmplă. Fiscul este și parte și judecător în acelaș timp, căci reprezentantul fiscului face parte efectivă din primele două instanțe chemate să judece în materie de impunere, pe cea dintâi prezidând-o, pe cea de a doua terorizând-o. Abia din compoziția instanței a treia (tribunal) lipsește reprezentantul fiscului, astfel încât, abia despre hotărârea acesteia s'ar putea zice, că este neinfluențată de cei interesați și, deci, că este dreaptă. Dar și aici, dreptatea există numai în teorie, căci pe alte căi, lăturalnice, tot fiscul rămâne învingător.

Mai întâi, trebuie să știm, că hotărârea instanței a doua este executorie, deci, cetățeanul trebuie să plătească, indiferent de hotărârea finală a tribunalului. Al doilea, ceea ce iarăș se știe, legile noastre financiare nu cunosc o procedură echitabilă pentru restituirea sumelor incasate în plus, iar cea generală se lungeste până dincolo de limitele rațiunii și răbdării omenești. Legile noastre financiare nu cunosc principiul atât de salutar al compensațiunii, adică trecerea sumelor plătite în plus în beneficiul debitorului. Astfel, dela un an la altul, statul incasează dela cetățeni sume peste drepturile sale, dar nu face nimic pentru o restituire mai accelerată a acestora. Astfel, sentința dreaptă a tribunalului, din punct de vedere al contribuabilului rămâne fără niciun efect, căci procedul îndelungat al restituirii sumelor plătite în plus de multeori reclamă cheltuieli ce întrec valoarea celor dintâi.

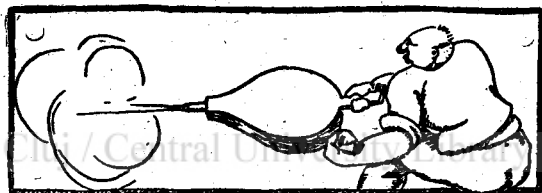
În asemenea împrejurări, nu este nicio mirare, că dușmănia dintre fisc și contribuali a ajuns la paroxism. O concepție administrativă, brutală în procedee, întovărășită de arbitrarul legal, nu poate conta la prea multă grațitudine din partea celor năpăstuiți de un asemenea tratament.

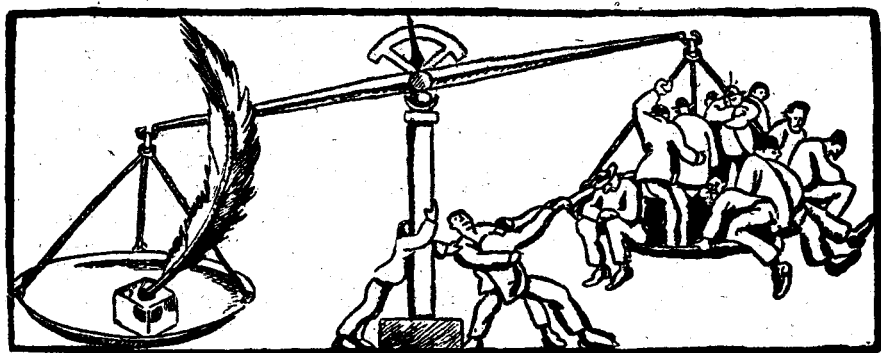
Toate acestea, însă, sunt neajunsuri legale, sau quasi-legale, presupunând că organele fiscului sunt altfel decât cum reiese din circulara din urmă a dlui Vinilă Brătianu, cea cu stăvilirea furturilor. Căci, cu toate defectele legilor financiare, există totuși o categorie de oa-

meni care are o perfectă încredere în dreapta judecată a oamenilor
fiscului, după cum și aceștia din urmă sunt în stare să jure cu mâna
pe cruce că declarațiile celor dintâi sunt sincere. Sunt foarte mulțu-
miși cei cu rude la Ierusalismul românesc, sau cei cu mâna în buzu-
nar, asupra cărora nu se resfrâng câtuși de puțin rigorile legilor
de impunere și de urmărire fiscală, și cari se mântue de grele lor
obligații față de stat dela prima instanță, fără contestație și fără apel.
Cunoaștem cazul unui fost ministru din Ardeal... și Banat, care nu
plătește un impozit mai mare decât un avocat începător, adică plă-
tește, pur și simplu, impozitul elementar profesional.

În cea mai tristă epocă a încasărilor statului, credem că și mi-
nisterul de Finanțe ar avea datoria să reflecteze ceva mai adânc
asupra neajunsurilor de mai sus, căci noi nu credem că în țara
aceasta n'ar mai fi cetățeni patrioți, ci numai percepători cinstiți.

P. NEMOIANU.

Problema stabilizării

— Stabilizarea se organizează, nu se decretează —

Intr'un alt articol asupra acestei chestiuni, am căutat să arătăm, că fără o atmosferă generală de încredere, stabilizarea legală a unei monede nu poate aduce rezultatele aşteptate. Axioma profesorului Doucet ar fi trebuit meditată de cei în drept: „*Toute stabilisation devient une utopie, car on ne peut pas stabiliser la confiance*“)

Invăţământul care se trage de aci este, ca înainte de a proceda la stabilizarea legală, — care nu este decât o simplă formalitate, — această stabilizare trebuie organizată. Ce s'a făcut la noi pentru ca guvernul să poată considera această fază principală ca încheiată, trecând la stabilizarea de drept?

Spre a putea ajunge la stabilizarea monedei sale, statul trebuie să fi satisfăcut o serie de condiţiuni de ordin economic, financiar şi moral. În cazul nostru, aceste condiţiuni se înlănţuesc unele de altele în aşa fel, încât este mai uşor să studiezi problema în ansamblul ei, decât să desparţi măsurile pur financiare de cele economice. De la început este necesar să se constate — şi dovada se va vedea mai la vale — că o condiţiune primordială este atmosfera de înaltă moralitate şi desinteresare personală a celor chemaţi să înfăptuiască această organizare.

Scopul tuturor pregătirilor nu este altul, decât îmbunătăţirea stării generale economice a ţării, — de această îmbunătăţire fiind legată valoarea şi siguranţa monedei naţionale. Pentru atingerea acestui scop

¹⁾ Robert Doucet: Le Monde économique. Paris, Mai 1924.

nu este decât o singură cale: *sporirea producției*. Cu o producție îmbelșugată, toate celelalte dificultăți cari ne stăteau în cale erau în-
lăturate, conform principiului că nu se poate concepe stat bogat decât
în țară bogată. Un stat, care își creiază venituri dintr'un exces de
fiscalitate, sărăcind sau împiedecând astfel dezvoltarea avutului național,
este un non-sens economic.

Pentru înfăptuirea acestei opere de reorganizare, două teorii au
stat față în față. Prima teorie, aceea a partidului liberal, pleca de la
principiul că, pentru însănătoșirea leului, *creditele trebuiesc restrânse
prin plafonul Băncii Naționale și scontul urcat*. A doua, care era și
este și azi susținută de mulți fruntași din opoziție, este că, din contra,
abundența creditelor ieftenește viața și ușurează producția.

Le vom studia pe amândouă, și se va vedea că aplicarea în
mod rațional a ambelor teorii — care nu se contrazic de loc — era
singurul mijloc de a soluționa problema.

Guvernele de după război s'au găsit în fața unei grozave di-
leme: pe de o parte ne aflam sub amenințarea unei prăbușiri a
leului din cauza inflației, iar pe de alta, din lipsa de capital, piața
trecea printr'o criză, care putea deveni catastrofală.

Se va zice: dar bogățiile enorme ale țării nu constituiau ele un
capital suficient pentru a justifica o sporire a emisiunii, care ar fi
permis exploatarea lor? Acesta a fost punctul de vedere susținut ani
de-arândul de către mulți dintre bărbații noștri de stat. El este greșit,
căci bogățiile nu constituiesc un capital prin simplul fast că ele există.
Bogăția se socotește la venit, nu la capital. Dând termenilor înțelesul
lor economic, o sumă de bani închisă într'o casetă nu sporește prin
nimic averea proprietarului ei. Cu atât mai mult, bogățiile inexploa-
tate, fie ele chiar mine de aur, nu pot servi, nici în parte, ca acoperire
pentru o emisiune. Dealtfel, este un principiu universal admis, că orice
înmulțire a mijloacelor de plată, chiar pentru nevoile urgente și *justi-
ficate* ale pieței, îndeamnă o putere artificială de cumpărare, adică o
inflațiune care va duce în mod fatal la deprecierea banului.¹⁾

Multe țări au încercat acest sistem, în aparență atât de salvator,
pentru a remedia unui început de criză a producției. Rezultatele au
fost peste tot deplorabile căci, „chaque crise à laquelle on remédie
par de nouvelles émissions, engendre les crises suivantes et exige
encore plus de billets.“²⁾

Deci, politica de deflațiune, sau numai aceea de oprire a inflațiunii,
a fost sănătoasă și singura cu putință. Ea însă nu rezolvă problema,
căci leul menținut la un curs fix prin oprirea creditelor, trebuia în
mod fatal să se prăbușească din cauza stagnării vieții economice, care
avea o neapărată nevoie de credite.³⁾

¹⁾ *Professeur Cassel: La Monnaie et le change. Paris 1923.*

Hawtrey: Currency and Credit.

²⁾ *Supercasseaux: Le papier Monnaie, Paris, 1920.*

³⁾ *Hawtrey: Monetary reconstitution.*

Specialiștii noștri au propus fel de fel de mijloace pentru eșirea din impas. D. Aristide Blank, în „Contribuțiuni la rezolvirea crizei economice“, preconiza concesionarea unor terenuri petrolifere și contractarea unui mare împrumut în franci aur. D. Alexandru Periețeanu în „La Monnaie“ era de părere că o concesionare a privilegiilor de emisiune ale Băncii Naționale și colaborarea cu capitalul american în dolari aur, ar fi o soluție satisfăcătoare. D. Oct. C. Tăzlaşuanu a propus constituirea societăților petrolifere din România într'un sindicat, căruia statul i-ar concesiona terenuri petrolifere, urmând ca să obțină concursul capitalului străin.¹⁾

Propunerile, toate câte s'au făcut, preconizau apelul la capitalul strein. Într'adevăr, altă soluție nu era: pe de o parte credite în țară nu se puteau obține, iar pe de alta piața cerea credite, nu numai pentru a prospera, dar chiar pentru a putea trăi. Iată cum se împăcau între ele ambele teorii: nici o nouă emisiune, dar totuși credite, iar acestea, din afară.

De ce nu s'a recurs, atunci, la un apel către capitalul strein? Aci începe povestea tragică a nenorocirilor noastre economice, a căror răspundere o poartă, întreagă, partidul liberal.

Nici o țară nu a căutat să se reorganizeze „prin ea însăși“. Germania, Franța și Italia au făcut, în largă măsură, apel la capitalul strein. Împrumutul francez de 100 milioane dolari, contractat în 1925 la New-York, la un curs de 94 și cu o dobândă de 7 la sută, a permis realizarea stabilizării de fapt a francului. Admițând însă, că politica de împrumuturi de stat nu era posibilă la noi din cauza condițiilor jignitoare care ni se impuneau,²⁾ capitalul strein nu putea veni, oare, decât trecând prin filtrul statului sau al Băncii Naționale? Evident, că piața românească, cu perspectivele mărețe pe care le oferea, era un deuseu normal pentru prisosul de capitaluri din diverse țări. Este poate discutabil — e dată ce balanța noastră de plăți nu ar mai fi fost deficitară — dacă prezentarea acestor credite sub formă de împrumuturi acordate diferitelor întreprinderi ar fi fost de dorit. În orice caz, creditele sosite în țară ca *investițiuni* nu mai prezintau nicio primejdie. Din contră, afirmăm că era *singura cale* prin care se putea atinge scopul urmărit: înlăturarea crizei prin sporirea producției.

În loc ca statul, printr'o propagandă bine condusă, să înlesnească intrarea acestui capital, ori, cel puțin, să nu oprească inițiativa particulară, ce s'a făcut la noi? S'a legiferat astfel, încât partidul liberal a înălțat jur-împrejurul granițelor României-Mari un zid chinezesc între creditul din afară și nevoile de credite dinăuntru. Care poate fi concepțiunea economică, care a dus la măsuri atât de absurde? În toate țările din lume, capitalul strein care vrea să coopereze la opera de producție națională intră nu numai liber, dar chiar atras. Și

¹⁾ Octavian Tăzlaşuanu: Un program economic, Cluj 1924.

²⁾ Cauza acestor condițiuni este tocmai politica financiară xenofobă a d-lui Vintilă Brătianu.

e firesc să fie așa, căci odată constituită societatea cu capital strein, acest capital se transformă în acțiuni, cari intră în *patrimoniul economic* al țării, indiferent de naționalitatea deținătorilor. Numai dividendele trec granița, capitalul rămâne în țară și *produce*.

Aserțiunea, după care am fi riscat să ne vedem dependenți economicește de străinătate, face parte din arsenalul de argumente tricolore, cu care partidul liberal nu mai convinge pe nimeni. Căzut-a vreo țară prada politică a unei puteri streine din cauza capitalurilor învestite în ea? Asemănarea României cu statele asiatice și africane, pe cari Marile Puteri le cuceresc cu banul, este o insultă gratuită adusă țării noastre, căci ce legătură poate fi între starea rudimentară a unei Persii oarecare, aflate în afară de civilizație, și organizarea politică, economică și militară a unui stat modern de sine stătător? De altfel exemplul României de ieri închide orice discuție: dependența noastră economică de Germania nu a stat în cumpănă când a sosit momentul ca să tragem sabia pentru apărarea intereselor noastre naționale. Nu. Argumente de felul acestuia să fie rezervate auditoriului unei adunări de sector. Motivele adevărate sunt mai prozaice.

Obligațiunea, pentru orice societate care se formează, ca majoritatea acțiunilor să fie în mâini românești, este suficientă pentru înlăturarea creditului, căci nimeni nu primește ca averea lui să fie administrată de altul, mai ales în condițiunile în care întreprinderile liberale înțeleg să răsplătească pe capitalist¹⁾. Dar, admitând chiar că capitalul strein ar trece peste această piedică, ce interes poate avea el să favorizeze o producție, care, din cauza unor taxe de export exorbitante, nu-i poate asigura un venit suficient? Oricât s'ar fabrica la noi în țară, exportul nu prezintă interes. Din această cauză, odată satisfăcute nevoile interne, nu se mai produce nimic, și economia națională suportă consecințele²⁾.

Nefiind, deci, nici o cauză rațională care să justifice asemenea măsuri, cari pot fi motivele acelu „prin noi înșine“, trâmbițat cu acompaniament patriotic de către Vistiernicul liberal? Iată-le: Dacă, după înfăptuirea României-Mari, s'ar fi luat alte măsuri economice, procedând în mod normal și logic, partidul liberal nu ar mai exista azi, cel puțin sub forma lui actuală. Într'adevăr, ce strânge laolaltă mănunchiul de politicieni cari formează partidul liberal? Ni l'a spus d. M. Manoilescu într'o formulă pe cât de adevărată pe atât de biciuitoare: „Partidul liberal are vizionarii săi puțini, cari au păcătuțit prin incomprehenșiuni, și profitorii săi mulți, cari au păcătuțit prin egoism“³⁾. Dacă vizionarii din capul partidului liberal nu ar fi asigurat prin

¹⁾ În medie 30% din venitul *brut* al întreprinderilor trece, sub diverse forme, la consiliile de administrație. Un 10% din venitul *net* revine acționarilor.

²⁾ Un exemplu edificator este acel dat de încercările făcute de firme streine ca Coty, Suchard etc. de a înființa fabrici în România. Produsele de lux având căutare la noi, fabricile acestea își găsesc, în consumație internă un câștig suficient. Cât ar crește activul balanței comerciale dacă, imitând exemplul Poloniei și al Cehoslovaciei, ar fabrica și pentru export?

³⁾ Mihail Manoilescu: O mărturisire de credință. București. 1926.

legi beneficiile profitorilor, s'ar fi găsit repede fără partid. Acest protecționism „à outrance“ nu a avut, într'adevăr, alt scop decât salvarea capitalului liberal, care nu putea trăi decât fără concurență. Fără băncile și întreprinderile lor, adică fără posibilitatea de a întrebuița creditul intern în scopuri de partid, liberalii s'ar fi văzut reduși la acei cari fac politică din idealism și din convingere. Soluția era simplă: la o parte cu concurența capitalului strein, care se prezintă în condițiuni atât de ieftine, încât nimeni nu ar mai avea nevoie de Banca Națională, de Creditul Industrial sau de Creditul Funciar și Urban.

Etatismul în industrie și comerț, atât de dăunător economiei naționale, nu este decât consecința acestui protecționism de partid. Măsurile restrictive privitoare la comerțul din interior, taxele de export și paroxismul de fiscalitate sunt mijloace anormale de întreținere, în mod primitiv și dăunător, a unui stat sărăcit cu rețeta „prin noi înșine“.

În discursul rostit la Buget în ședința Camerei din 11 Dec. 1924, d. Vintilă Brătianu spunea: „Am cerut părerea celor mai mari financiari din Apus asupra măsurile luate de mine pentru apărarea leului. Toți m'au felicitat, spunându-mi că singura cale de urmat era oprirea inflației. Unul dintre acești financiari, întrebând de mine de ce scade leul a răspuns: Nu văd. Cu măsurile pe care le-ați luat, nu văd nici o rațiune reală ca să aveți leul dv sub ce merită să fie“.

D. Vintilă Brătianu nu povestise expertului măsurile luate de dsa în contra creditului strein. Nu i-a explicat mecanismul „echilibrărilor“ bugetare. Nu i-a spus nimic despre felul cum se fac la noi operațiunile de trezorerie, căci expertul n'ar mai fi răspuns: Nu știu.

Astăzi, nimeni peste graniță nu mai ignoră trista stare de lucruri din România. Era, deci, imposibil ca d. Vintilă Brătianu să nu întâmpine acolo dificultăți a căror înlăturare ne va costa acum atât de scump.

Oricine poate judeca, dacă o astfel de politică poate însemna organizarea stabilizării. Prin ce s'a mărit producția? În anii 1901—1915, România exporta în medie 4 milioane de tone anual. În 1911, cifra a fost chiar de 5,390.000 tone. România-Mare, cu o populație și un teritoriu triplu, cu bogății de zece ori mai mari, a exportat în medie, în cei din urmă șapte ani, tot 4 milioane de tone anual! Nevoile unei populațiuni de trei ori mai mare trebuiau însă satisfăcute. Asistăm, deci, regulat la un deficit al balanței comerciale, lucru care nu se întâmplă în România-Mică, cu toate că era departe de a poseda izvoarele de energii și bogățiile de exploatat, pe cari le avem acum.

O privire aruncată asupra cifrelor ne va permite să măsurăm prăpastia dintre ceea ce este și ce ar fi putut să fie: Forțele care ar deveni disponibile, dacă s'ar întrebuița izvoarele de energie din țară, pot fi evaluate la 3.250.000 C. P. Din acestea numai 750.000 sunt întrebuițate. Amenajarea căderilor de apă ar produce singure o forță de 1.650.000 C. P., din care se utilizează abia 52.000!

Asemenea mijloace, puse în mișcare cu ajutorul creditului, ar fi sporit producția industrială și agricolă în așa măsură, încât s'a fi ajuns repede, cu un tarif vamal civilizat, la punerea în aplicare a singure formule salvatoare: *export, export și iar export!* Stabilizarea de fapt a monedei noastre ar fi urmat atunci dela sine la un curs ridicat, iar azi decretarea ei nu ar fi fost decât pecetluirea unei stări economice în raport cu bogățiile României-Mari și cu capacitatea de muncă a locuitorilor ei.

În loc de aceasta, asistăm la o încercare artificială de stabilizare, cu o industrie în criză, cu agricultura slăbită prin expropriere și lovită de covârșitoare taxe de export, cu un capital mobil și o circulație a bunurilor paralizate de fisc. Ce ne poate aduce decretarea ei sub asemenea auspicii? Ca români avem încredere în puterile noastre de rezistență, dar, ca cercetători ai problemei suntem în drept să așteptăm ziua de mâine cu îngrijorare.

ARTUR HOLBAN

Un prefect bine crescut

Mă duseseră treburile la Prefectura județului.

În sala cea largă, unde se primiau plângerile, mai așteptau încă trei persoane. Un preot de țară, mărunțel și roșcovan, încălțat cu cisme militarești, largi și botocănoase, cu antirul plin de noroi până sus și ros pe poale, își chinuia degetele cu ochii pierduți în golul ferestrei. Într'un colț sta pe gânduri un unchiaș chipeș și zdravăn, îmbrăcat în stralele largi ale regiunii, cu pantalonii creți și cu cojoc înflorat. Al treilea, un om tânăr, cu un ghiozdan doldora de hârtii, cu ochi vii, pituți după ochelari mari, înrâmați în negru, părea să fie un agent comercial. În această tovărășie așteptarea mi se părea mai lungă.

Cum mă așezai se îndreptă spre mine preotul: **ry Cluj**

— Plecăciune, taică!

— Bună ziua, părinte!

— Ce crezi, o să vină domnul prefect?

Întrebarea aceasta mi se păru, în clipa aceea, neobișnuit de nepotrivită, și înainte de a intona un răspuns, ridicai din umeri în semn de neștiință. Preotul continuă cu o dureroasă destăinuire.

— Mie mi spuse cineva c'ar fi plecat mai adineauri... De trei luni de zile bat drumurile, mai pe fiecare săptămână de două ori, și nu-l pot prinde niciodată.

Glasul cu care îmi spusese aceste cuvinte era plin de amărăciune și de desnădejde, și-l privii lung și cercetător pe bietul preot. Avea o figură blândă, cu toată barba încălțită și murdară care-i acoperea fața întreagă, și cu tot părul lănos și îmbăcsit care i se lăsa în fire răvășite, împletite într'o codiță sură, vârată pe jumătate sub gulerul soios al antirului. Făcea impresia unui sălbatec, trăit în codrii munților, sau a unui țigan lăiet, care și poartă cortul după bătaia vântului și-a soartei.

— Dar ce pricină ai, părinte? îl întrebai eu, mai mult ca să spun ceva.

Preotul își trase scaunul lângă mine și începu o tărășenie lungă și incurcată.

— Sunt preot în Surdulești și mă tot necăjesc cu primarul pentru niște pământ, pe care ni l-a cutropit cu anasăna... Un pământ al bisericii, pe care mi l-a dat comuna acu vre-o treizeci de ani, când

m'a adus să-i slujesc... Dar parcă mi-a dat foc, că numai bebele am avut de atunci...

Și preotul își povesti un lung șir de necazuri pe cari l-a avut cu primarul, care, după spusa lui, trebuia să fie om hapsân și rău la inimă. De când venise prefectul cel nou, bătuse iar drumurile, așa cum făcuse afâția ani de-arândul, numai să dobândească liniște din partea primarului. Ascultai toată istorisirea ca pe un document suflesc dintre cele mai vii, și înțelegi că omul-acesta necăjit avea nevoie de-o încurajare.

— Ai dreptate, părinte; și nu cred ca omul stăpânirii să nu te liniștească de necaz.

— Dacă ar fi așa cum zice popa, interveni unchișul cel chipeș, care ne urmărise convorbirea, așa ar fi, dar altfel stă socoteala...

— Ba e chiar așa! afirmă preotul nervos.

— Ba nu e!

— Ba e!

— Ba nu!

Și poate ar fi dus-o mult cu încontrările lor, dacă nu s'ar fi deschis ușa cea largă, lăsând să treacă o femeie tinerică și sprintenă, îmbrăcată cu oarecare cochetărie, care răspândi în încăperea un miros tare de parfum ieftin.

— Luați loc, doamnă! interveni gentil șeful de cabinet care o însoțea. Domnul prefect va fi aici în câteva clipe.

— Mulțumesc, domnule, sunteți prea gentili! zise doamna. Se așeză apoi pe un scaun și urmări cu ochi vii și aprinși pe finerelul care nu știa cum să-i arate mai multă atenție.

După intrarea doamnei, cei doi inușmăniți tăcură, săgetându-se unul pe altul cu priviri pline de ciudă. Înțelesesem, că unchișul cel chipeș nu era altul decât primarul cu care se certa, de-atâta amar de vreme, bietul preot al Surduleștenilor. Astai mai târziu, că fuseseră chie-mași amândoi la Prefectură, ca să li se găsească o cale de împăcare. Primarul însă nu lăsa în ruftul capului, pentru că „pământul era al comunii, nu al bisericii...”

Strâns între cei doi adversari, nu știam nici eu ce-o să mai fie. Ca să scap de împunsăturile lor, mă ridicai să privesc un frumos portret, deși cam vechiu, al regelui Carol.

Doamna cea tânără nu-și mai găsea astâmpăr pe scaun; de trei-patru ori se ridicase să se uite pe fereastră, potrivit-și de fiecare dată părul neastâmpărat și încondeindu-și buzele, cu grija unei femei care vrea să placă cu orice preț. Și nu era urâtă!

Așteptarea nu fusese prea lungă, căci bătuse ora 11, și la Prefectură se respectă cu sfințenie această oră pentru începerea audiențelor. Abia sfârșiră bătăile pendulei și intră prefectul. Era un om mărunțel și dolofan, încă tânăr, cu figura rotundă și rasă proaspăt, cu capul chiel în creștet și cu o sticlă în ochiul stâng. Il însoțeau trei slujbași, între cari șeful de cabinet, suprefectul cu nutră de craidon-întârziat în vârstă, și un consilier județean, al cărui nume era cheia de deslegare rapidă a tuturor pricinilor. Cum intrară, prefectul, înflorind

un zâmbet foarte vorbitor, se îndreptă către doamna cea tânără, care se îmbujorase toată; la un pas în urmă călca radios șeful de cabinet, fericit de o plăcere tainică.

— Domnul prefect!

— Mulțumesc de cunoștiință, răspunse tânăra, în timp ce prefectul, ca om bine crescut, îi săruta mâna lung și grațios, cu un gest de reverență desăvârșită.

— Cu ce vă pot servi, doamnă? întrebă afectuos tânărul părinte al județului, schișând un zâmbet dulceag, sub năvala unui miros proaspăt de parfum puternic.

— Dom'le prefect... să vedeți... am o reclamație.

— Mă rog, mă rog! Aveți vre-un neajuns la mine în județ?

— Da... Cu poliția!..

— Cu poliția? Aici în oraș?

— Nu aici; în Alexandria...

— V'ați stabilit în Alexandria? Dar puteați să mă anunțați la telefon, ca să scutiți osteneala până aici.

— Puteam... dar am vrut să viu în persoană.

Cu acest răspuns, doamna prinse sub tășul unei priviri de flăcări ochii iscoditori ai prefectului și săltă ușor pe șoldurile pline și elastice. Șeful de cabinet, martor intim al acestui început de înțelegere, se văzu dator să zâmbească naiv. Prefectul răspunse, covârșit de plăcere:

— Mulțumesc de onoare, stimată doamnă! Și ce pricină v'aduce?

— Păi... să vedeți...

Stimata doamnă nu găsea cuvântul de început. Își frământa în mâini cureaua unei genți cam vechi și se legăna ușor, sub stăpânirea unei timidități nefirești. Prefectul o sorbea din ochi, surâzând dulceag. Doamna își luă curajul.

— De vre-o trei săptămâni, de când m'am stabilit la Alexandria...

— Până atunci ați locuit la moșie! afirmă cu siguranță prefectul.

— Nu, am stat la Urlați, la o soră...

— La Urlați?

Surâsul prefectului începu să se șteargă pe nesimțite, risipit de nedumirire.

— Da, și cum am venit la Alexandria, poliția mă tot sâcâie cu cercetările...

La această destăinuire, prefectul, care începuse să se lumineze sub teama de a avea în față o spioană, se trase înapoi cam o jumătate de pas și privi întrebător pe șeful de cabinet. Acesta se înroșise până 'n vârful urechilor.

— Despre ce cercetări e vorba? întrebă prefectul cu voce joasă și nedumirită.

— Cercetări medicale, răspunse tânăra solicitatoare, naiv și firesc. Dar eu sunt artistă, dom'le prefect, eu cânt pe scenă, și dom'nu' polițai pretinde să mă duc la doctor, să-mi facă vizită.

Când auzi și această mărturisire, prefectul se făcuse galben ca șofranul, iar șeful de cabinet înlemnise deabinelea. „Doamna” însă, care nu înțelesese nimic din schimbarea prefectului, își continuă plângerea.

— Dar să nu credeți că mă chiamă la vizită. Ași, de undel... Intr'o seară, după ce ieșisem de la local și mă dusesem la hotel, mă pomenesc cu domnu' polițai peste mine...

Prefectul, sdrobot de situație, căută să oprească aici reclamația.

— Lasă, lasă; voi lua măsuri să nu se mai întâmple...

— Ce să nu se întâmple, dom'le prefect, că s'a și 'ntâmplat. Ce era să fac? Față tânără în oraș străin... Dar d'atunci nu-mi da pace domnu' comisar Urzică...

Cum auzi și aceasta, prefectul se făcuse roșu ca racul, iar șeful de cabinet se 'ngălbenise ca ceara. Privia prost în dușumea și simțea mânia prefectului ca o undă rece care îi îngheța răsufierea. Femeia își continuă povestea.

— Nu m'ași fi opus, că eu sunt față bună, dar n'am vrut să le dau nas. Mai sunt acolo trei comisari și cinci subcomisari... Ce m'aș fi făcut eu?!.. Am venit aici să vă reclam dumneavoastră.

Prefectul turba de ciudă. Râsul stăpânit al celor de față îi pălmuia obrajii și abia își stăpânea isbucnirea.

— Astea nu sunt lucruri să mi le spui mie; e treaba dumitale și-a poliției.

— Cum a mea, dom'le prefect?! Păi dacă ar fi în poliție o sută de comisari...

Prefectul n'o lăsă să sfârșească. Roșu de mânie se adresă mai întâi șefului de cabinet, și-apoi „doamnei“.

— Cu dumneata am terminat; poți să pleci! Du-te și dumneata, și să nu mai vii aici cu astfel de reclamații.

— Păi cum să mă duc, dom'le prefect? Am petiție...

— Lasă petiția, și du-te!

Dar femeia nu voi să plece, ci căută să îmblânzească mânia prefectului, zâmbindu-i grațios și săltându-se pe șolduri ca pe scenă. I se păruse așa de firească reclamația și destăinuirea cu poliția, că nu pricepea de loc supărarea neașteptată a prefectului. Crezu chiar că se supăraseră din pricina șefului de cabinet, care o sorbise din ochi la început, și se simți datoră să-i ia apărarea.

— Și dumneata, dom'le prefect, te necăjești, așa din nimic; domnu' șef e băiat bun și levent...

În timp ce șeful de cabinet dispărea în vârful picioarelor, prefectul începu să strige:

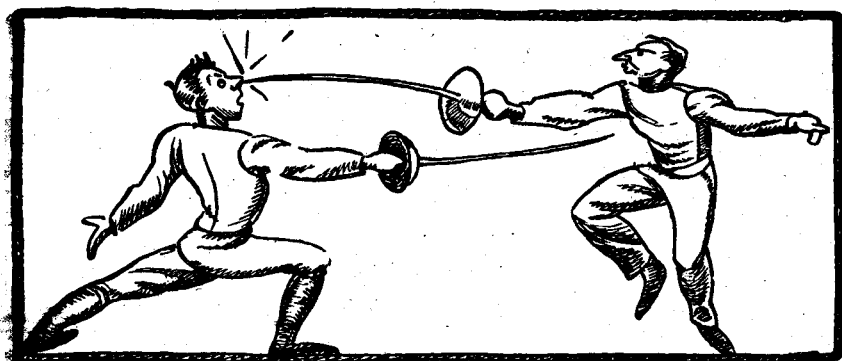
— Haide! ieși afară!

— Sărut mâna, dom'le prefect!..

Și „stimata doamnă“ alunecă pe ușe umilită și înfrântă ca o servitoare alungată de stăpâni, pe când prefectul turba de ciudă. După ieșirea femeii, într'un moment când prefectul se plimba nervos, înfrânt de rușinea situației în care-l vârâse sentimentul său de gentilețe și delicatețe față de dame, se furișă pe ușe și preotul din Surdulești, care abia îngână la ieșire:

— Plecăciune, domnule prefect, mai viu eu altădată!

ANTON NOUR

GAZETA RIMATĂ

Dileme de vacanță

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Subt cerul limpede de vară
Se coc dilemele la soare.
Sunt întrebări tulburătoare,
Ce te turtesc, ca o povară...*

*Maniu, la umbră, subt o cracă,
Stă cu Madgearu la discuție,
E vorba despre revoluție:
S'o facă, sau să n'o mai facă?*

* * *

*Sosesc ștafete la Sovata,
Cu ochii-aprinși, cu fața suptă,
Sunt frânți, parc'ar fi fost la luptă,
Căldura, drumul, i-au dat gafa...*

*Doar șeful are sânge rece!
Din când în când își umflă sternul*

Și 'ntreabă țănos: Dar guvernul?
Are de gând sau nu să plece?

* * *

Nu știți ce pivniță gentilă
Posează Banca Națională...
E o răcoare ideală!..
Acolo s'a ascuns Vintilă.

In mână ține strâns o cheie,
Și tremură, nepriceputul,
Nu știe ce-i cu împrumutul:
Se'ncheie, sau nu se încheie?

* * *

Dar colo 'n vale, pe câmpie,
Stă un plugar și se gândește...
Ce-i cu guvernul, nu-l privește;
De împrumut nu vrea să știe,

Făcând cu palmele-amândouă
O strașină de-asupra frunții,
Vorbește, tacticos, cu munții:
— „Mai plouă azi, sau nu mai plouă?”

ION PAGUBĂ

— membru in comisia stabilizării —

I N S E M N Ă R I

Monopolul guvernării. — Judecata nepărintoasă a posterității se va trudi odată să descifreze, care a fost cel mai mare cusur al partidului liberal. Noi credem, că l'am descoperit de pe acum. Partidul liberal a suferit totdeauna de o ciudată dilatație a stomacului. Pofta sa de guvernare nu se poate astâmpăra niciodată!

Cereți o broșură de propagandă dela clubul liberal. Veți afla acolo, că cele mai de seamă momente politice din viața României moderne au fost prezidate de partidul liberal. Revoluția dela 1848; unirea Principatelor românești; detronarea lui Cuza-Vodă; războiul românoruso-turc; asaltul dela Grivița; reprimairea răscoalei din 1907; prăbușirea imperiului rusesc și alipirea Basarabiei; lupta dela Argeș și desrobirea Ardealului; improprietărirea țăranilor și votul universal; lucrările Comitetului agrar și substituiriarea urnelor; toate laolaltă, bune și rele, sunt opera exclusivă a partidului

liberal. Partidul liberal ne-a scăpat de subit suzeranitatea turcească; partidul liberal ne-a clădit școala unde am învățat carte; partidul liberal a biruit la Mărășești; partidul liberal a făcut Constituțiua; tot partidul liberal o și calcă... Și așa mai departe. Toți bărbații mari ai neamului au fost liberali, începând cu Tudor Vladimirescu și sfârșind cu d. Tancred Constantinescu.

Răvna aceasta laudabilă a partidului liberal, de a păstra pentru sine gloria tuturor actelor importante înregistrate în istoria noastră națională, am plătit-o, dealungul anilor, destul de scump. Am mințit-vă numai de gelozia, cu care partidul liberal a vrut să păstreze pentru sine meritul pregătirii diplomatice și militare a războiului din 1916-1918. Pregătirea diplomatică ne-a dus la actuala graniță a Banatului. Pregătirea militară a fost ilustrată prin Turtucaia. Partidul liberal n'a admis niciodată colaborarea nimănui. Putea, pe câmpul de

luptă, să facă apel la priceperea celui mai de seamă general al războiului nostru: armata îl avea încă pe d. general Averescu. Dar, d. general Averescu, care nu frecventa clubul liberal, a fost sistematic înlăturat. Opiniile sale n'au fost luate în seamă. Rezultatul s'a văzut. La Conferința de pace, unde trebuia să se fixeze hotărârile României întregite, partidul liberal putea să se folosească de talentul și de abilitatea lui Take Ionescu; ale cărui întinse legături personale între oameni politici ai Europei erau foarte prețioase în acel moment. Dar Take Ionescu era șeful unui alt partid politic, al cărui sprijin fusese bun la Iași, într'un moment de grea cumpănă, dar căruia nu-i era îngăduit să se împărtaşească din satisfacția biruinței finale. Ceeace a urmat, se știe...

Nouă ni se pare, că povestea se repetă astăzi cu stabilizarea și împrumutul. Partidul liberal și-a legat soarta lui de reușita acestor două operațiuni. Șeful său actual, micul d. Vintilă din familia cea mare a Brăthenilor, vrea să înscrie încă un succes în Cartea de Aur a partidului. E o glorie, pe care nu admite nici în ruptul capului s'o scape din mâini, sau s'o împartă cu alții. Orice s'o întâmpla, — oricât de grele ar fi condițiile financiare și ori câte sacrificii va fi nevoită să facă țara, — liberalii nu se vor retrage dela guvern, până când nu vor fi în măsură să strige pe deasupra veacurilor: — „Tot noi o făcurăm și p'asta!“...

Foarte mulțumim. De asemenea cadouri costisitoare ne lipsim. Gloria partidului liberal, ca și ambiția sa de a juca rolul unui *fac-totum* în politica românească, ne interesează prea puțin. Cunoaștem vorba franțuzească: *qui trop embrasse mal étreint*. Partidul liberal are dreptul la o binemeritată odihnă. Prea a îmbrățișat multe probleme și prea a căutat să le rezolve pe toate. A cam ostenit, și țara s'a cam plictisit!...

Sovietul palavrelor. — Pregătirile în vederea adunării Parlamentului național-tărănist sunt foarte serioase. Aceasta nu va împiedica de fel, ca sfârșitul să fie foarte hazliu.

Mesajul îl compune d. Iuliu Maniu, în liniștea dela Bădăcini, cu binevoitorul concurs al d-lui Romulus Boilă, nepot de profesiune și specialist în probleme constituționale. (Distinsul jurist, autor al Calendarului dela Dicio-Sân-Martin, va avea să hotărăască, dacă ilustrul său unchi va citi sus-pomenitul Mesaj în calitate de Dictator, președinte de Republică sau Rege.) D. D. R. Ioanișescu, spirit eminent organizator, se ocupă cu incalzarea delegaților, iar d. Sever Bocu, tribun popular cu mult spirit practic, umblă pela diferite ministere să obțină o reducere de 50 la sută pe C. F. R. pentru adevărații reprezentanți ai națiunii, trimișii cluburilor național-tărăniste.

Urmărim cu o nepotolită curiositate frazele prin care trece ridicola rășcoală revoluționară a dlui Iuliu Maniu. Am înregistrat, astfel, fără nicio emoție deosebită, eșecul marei concentrări de forțe cetățenești dela Alba-Iulia. Lovitura în plin aer a sanchiștilor de pe Târnave n'a reușit. Silueta tânără și crispată a unui nou Camille Desmoulins nu s'a arătat nicăeri. Bastilia guvernului liberal a rămas în picioare! Acum, se încearcă o altă metodă: metoda bolșevică. Diferiți agenți ai partidului național-tărănist, prefinzând că înfățișează voința țării întregi vor încerca să dispună (pe hârtie!) de soarta noastră a tuturor. Nici comuniștii ruși n'au altă concepție. Și ei au înlocuit Parlamentul legal al Rusiei printr'un Soviet de partid, unde treburile a o sută de milioane de oameni se angajează între câțiva auguri.

O deosebire există, totuși, între comuniștii ruși și național-tărăniștii români. Comuniștii ruși n'au cerut niciodată reducere pe căile ferate, ca să și concen-

treze partizanii la Petrograd. De aceea, Sovietul palavrelor, convocat în sala Sindicatului ziariștilor din București, se va reduce la o amuzantă parodie. D. Virgil Madgearu nu e sortit să fie nici Danton, nici Troțki. Iar d. Iuliu Maniu nu seamănă nici cu Lenin, nici cu Robespierre. De ce? Mai întâi, fiindcă România n'are deloc poftă de revoluție. Celelalte motive, mai găsiți-le și dumneavoastră!

Dela biofobie la confesionalism. —

Ar fi de scris un interesant studiu asupra chipului în care judecata cuiva se poate denatura sub stăpânirea unei obesiuni. Recomandăm acest subiect specialiștilor. Noi ne mulțumim să relevăm cazul gazetei *Unirea* dela Blaj, care, cu o stăruință aproape îngrijitoare, trece orice problemă de interes general prin prisma răfuielilor sale cu biserica ortodoxă. (Am stăruit în dese rânduri asupra răului serviciu, pe care foaia dlui dr. Alexandru Rusu îl face bisericii unite, tocmai atunci când i se pare că o slujește cu mai mult zel.)

Pretextul cel mai nou îl furnizează documentata lucrare a dlui dr. I. Nețmoianu: „Contribuțiuni la problema copiilor în Banat”, de care s'a ocupat în numărul trecut al *Tării Noastre* d. dr. I. Lupaș, fostul ministru al Sănătății publice. *Unirea* înregistrează și ea, cu înfristare, constatările harnicului medic bănățean cu privire la scăderea natalității în acea parte a țării, adăugând unele reflexii morale, pe cari dealfel, le găsim foarte potrivite cu preocupările unei publicații religioase. *Gazeta* dela Blaj zice, cu drept cuvânt: — „Această stingere a vieții la noi cași aiurea nu este pricinuită de cauze economice-sociale, ci este mai curând o cumplită răzbu-nare a spiritului ultragi-at peste măsură de noul duh al materiei, răzbu-narea moralei înădușite de geamătul păcatului biruitor”. Până aici, în afară de unele poticneli, ale stilului, e foarte bine.

Dar *Unirea* găsește cu cale să adreseze cu acest prilej o nouă săgeată împotriva bisericei „dominante” (ironicele semne de citație sunt, fără îndoială, ale d-lui dr. Alexandru Rusu), — căreia îi recomandă să privească pe viitor mai cu atenție acest larg câmp de muncă. Recomandația, redactată în obișnuita formă epigramatică, conține o răutate absolut deplasată. Nimeni nu se gândește să arunce asupra bisericei catolice îngrijorătoarea depopulare a Franței. Nimeni nu s'a gândit să socotească, dacă scăderea populației în Banat e mai accentuată în satele ortodoxe decât în cele unite. Ce fel de judecată e aceasta?

Dacă biserica are un rol de îndreptar moral în această privință, datorita de ași îndeplini misiunea revine deopotrivă tuturor păstorilor sufletești ai poporului. De unde a scos *Unirea* dela Blaj, că biofobia e o boală specifică a ortodocșilor? Și, mai ales, pentru ce trebuie să se amestece totdeauna, în orice discuție, această picătură de venin confesional? Pentru ce, domnule dr. Alexandru Rusu?

Sabotarea împrumutului. — Actua-lul guvern are în fața sa două scieri de adversari. Unii dintre ei, (printre aceștia ne numărăm și noi) își dau perfect de bine seama, că prezența d-lui Vintilă Brătianu la cârma țării e, în chip evident, izvorul inepuizabil al unor nenumărate încurcături, printre cari aceea a împrumutului extern și a stabilizării nu pare a fi cea mai primejdioasă. Acești adversari, punând nevoile permanente ale României pe deasupra oricăror resentimente personale, ar fi foarte mulțumiți, dacă cele două operațiuni: împrumutul extern și stabilizarea, s'ar realiza în condiții mulțumitoare, rezolvând cu bine această etapă însemnată a refacerii noastre financiare. Convingerea, că guvernul liberal nu va reuși să satisfacă legitimele aspirații naționale în această întreprindere, nu însemnează

dorința dușmănoasă ca el să păgubească mai bine interesele patriei decât să recruteze un succes!

Acesta continuă să fie punctul de vedere al celorlalți adversari ai guvernului, adunați în tabăra național-tărănistă. Fruntașii național-tărăniști, credincioși lozincii adoptate la Alba Iulia, că orice mijloc e îndreptățit pentru răsturnarea guvernului actual, (noi credem, că sunt îndreptățite numai acele mijloace, cari nu lovesc dincolo de țintă) — fruntașii național-tărăniști au început în străinătate o intensă campanie de ponegrire a României, cu scopul de a împiedica astfel realizarea împrumutului extern și a zădărnici stabilizarea. Ecoul propagandei cu pricina a răsunat deunăzi în Camera franceză, unde deputatul Bergery, adresând o interpelare președintelui Consiliului, „și-a exprimat îngrijorarea sa în ceea ce privește participarea Franței la împrumutul extern al României, deoarece partidul național-tărănist a declarat, că va dezavua împrumuturile încheiate de alt guvern”. Interpelatorul a adăugat, cu un subînțeles foarte transparent: — „Franța nu trebuie să uite pierderea celor opt miliarde de franci aur, împrumutați înainte de război Rusiei!” Adică, național-tărăniștii din România sunt și ei un soi de bolșevici, cari nu vor mai recunoaște mâine, când se vor instala la putere, datoriile contractate de guvernele precedente...

Incidentul n'ar avea nicio importanță, dacă d. Bergery ar fi, pur și simplu, un rău-voitor al României. Ne-am mulțumi cu răspunsul măsurat și liniștit al d.-lui R. Poincaré, care, de pe banca ministerială, a știut să apere cu loialitate obrazul unei țări amice. Dar, din desfășurarea scurtelor replici, am aflat, că d. Bergery, autorul interpelării împotriva României, și-a câștigat convingerea urâtă pe care o are despre noi în urma convorbirilor pe cari le-a avut cu mai mulți emisari ai partidului național-tărănist dela

noi, din ceata cărora, firește, nu putea să lipsească d. Virgil Madgearu.

Dovada, prin urmare, e făcută. Partidul liberal o va specula în favoarea sa. Face cum vrea. Noi nu vom folosi-o în defavoarea partidului național-tărănist. Cu toate acestea, românii cu scaun la cap, cari nu doresc numai decât ca ministrul d.-lui Vintilă Brătianu să se prăbușească odată cu țara, vor ști să deosibească, printre adversarii de diferite categorii ai régimului actual, pe cei cari urmăresc eșecurile guvernului cu o patriotică îngrijorare, și pe cei cari scontează cu o bucurie sadică orice înfrângere, scump plătită, a României dincolo de hotare. Aceștia din urmă sunt, într'adevăr mai de temut decât cei dintâi. Dar nu pentru liberali, ci pentru țară...

Premiile naționale pentru literatură.

— Distinsul publicist d. Gr. Tăușan, ale cărui judicioase însemnări zilnice din *Viitorul*, iscălite cu pseudonimul Petronius, sunt pe drept cuvânt remarcate, revine asupra propunerii sale cu privire la înființarea unui premiu național pentru teatru, răspunzând cătorva obiecțiuni ridicate de noi tot în acest loc. Iată ce scriam în numărul 27 al *Țării Noastre*: — „Un premiu național pentru teatru? D. A. Davila l'ar merita, fără îndoială, cel dintâi, din două motive. Fiindcă „Vlaicu Vodă” a rămas în repertoriul teatrului românesc ca cea mai bună piesă istorică în versuri, și fiindcă marile Caragiale, autorul „Scrisoarei Pierdute”, a murit încă de-acum cincisprezece ani. Dar mai departe? Ce se va face cu premiul în anii următori? Cui să i se ofere? Lupta s'ar da la început între d. d. A. de Herz, Paul Prodan, Victor Eftimiș și M. Sorbul. Dar, după ce toți acești simpatici dramaturgi români vor fi fost încununăți, cui li mai vine rândul?” Foarte dispus să aprecieze temeinicia nedumeririi noastre, d. Gr. Tăușan ne răspunde în cadrul simpati-

cei sale rubrici, obișnuite, recunoscând că, deși ne sprijinim pe „considerațiuni personale“, totuși, din punct de vedere „teoretic“ avem dreptate. Ba, amabilul nostru preopinent ne dă mai mult decât cerem, căci replica sa cuprinde concluzia următoare; — „Are dreptate, deci, *Tara Noastră*, dar în loc de a face *mea culpa* recunosc și altceva, anume: Argumentarea interesantei reviste din Cluj se poate îndrepta cu același succes și contra celorlalte premii naționale, a căror periodicitate anuală va aduce fatal o diminuare a valorii lor intrinsece“.

Soluția finală dlui Gr. Tăușan (a cărei obiectivitate în discuția aceasta o recunoaștem cu plăcere) e perfect consecventă cu constatarea de mai sus. Propunătorul înființării unui premiu național pentru teatru e de părerea, că și celelalte premii naționale pentru literatură ar trebui să se deacearnă numai la cinci, sau chiar la zece ani odată. În scurtă vreme, va fi o problemă destul de grea să se găsească la fiecare sfârșit de primăvară câte un poet și câteun prozator român, demn să fie încununat cu cea mai înaltă consacrare literară pe care a organizat-o până acum oficialitatea noastră. Discuția, cu alte cuvinte, e deschisă. Dar, d. Gr. Tăușan trebuie să recunoască, loial cum se arată, că toată lista autorilor noștri dramatici se va epuiza mai repede!

Și tot ne mai rămâne dator cu un răspuns. Noi spuseseam așa: „Autorii noștri dramatici, pot fi premiați fără nicio greutate, cu premiul național pentru proză, dacă au scris piesele lor în proză, sau cu premiul național pentru poezie, dacă au scris piesele lor în versuri.“ Ideia noastră nu i se pare serioasă?

Un nou teatru la Cluj. — Dacă n'am fi citit știrea în *Rampa*, care e o gazetă de specialitate, am zice că e o

glumă. O glumă nereușită. O mică epigramă, adresată d-lui N. Bănescu, profesor universitar și director general al Teatrului Național și al Operei Române din Cluj. Un nou teatru în capitala Ardealului? Pentruce, și mai cu seamă: pentru *cine*? Inițiatorii au, desigur, răspunsul pregătit. Va fi un teatru de avangardă, (ah, ce sarbăd a devenit acest cuvânt pretențios!); un teatru pentru publicul care absentează cu atâta regularitate dela spectacolele Teatrului Național.

Socoteala ni se pare dela început greșită. — Cu statistica orașului într'o mână și cu bugetul unei trupe de actori în cealaltă, cumpănind fără multă zăbavă cifrele, ajungem în chip firesc la concluzia, că populația Clujului abia poate procura unui singur teatru clientela necesară. Cum o să mai dea spectatori și celui de-al doilea? Întreprinderea anunțată merge, deci, la un faliment sigur.

Afară numai, dacă nu e vorba de o nevinovată manevră pentru a ciupi ceva subvenții dela generosul minister al Artelor... În cazul acesta suntem lămuriiți. Avangarda va face o petiție motivată, d. Al. Lapedatu va pune o rezoluție favorabilă, și arta națională va face un pas înainte în provinciile alipite. Dacă așa stau lucrurile, nu mai avem nimic de spus. După cum s'a constatat în lumea fenomenelor fiziologice, că funcțiunea face organul, tot așa se poate spune pe tărâmul manifestațiilor culturale, că subvenția justifică inițiativa. E o legătură dela cauză la efect, explicată științificește.

Așteptăm, deci, deschiderea noului Teatru Liber dela Cluj. Ne vom duce chiar și la inaugurare. Știm, acum, de ce se înființează, după cum știm și când se va desființa... Când subvenția va fi păpată.